

Title of Programme: लोहगड – कार्ला क्षेत्रीय भेट

Name of Organizing Department : मराठी, अर्थशास्त्र व भूगोल विभाग

Name of the Coordinator of the Programme: डॉ. संजय शिंदे, डॉ. दिलीप मुळूक, डॉ. भूषण वायकर

Date of the Programme : १/१०/२०२६

Venue: राजगुरुनगर ते लोहगड – कार्ला

Target Group: कला शाखा

Number of Participants: ४५

Name of Resource Person: -

Total Expenditure for the Programme: - २२५००/-

Source of Funding: - विद्यार्थी

Report: लोहगड – कार्ला क्षेत्रीय भेट अहवाल

अर्थशास्त्र, भूगोल आणि मराठी विभागाच्या वतीने दि. १ ऑक्टोबर २०२६ रोजी फिल्ड व्हिजिटचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रमातील संकल्पना प्रत्यक्ष स्थळांच्या माध्यमातून समजाव्यात, विविध भौगोलिक व ऐतिहासिक घटकांचा समाजजीवनाशी असलेला संबंध जाणून घेता यावा आणि निरीक्षणातून शिकण्याची सवय विकसित व्हावी, या उद्देशाने या फिल्ड व्हिजिटचे आयोजन करण्यात आले. या शैक्षणिक उपक्रमात कला शाखेतील सुमारे ४५ विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्त सहभाग घेतला. या फिल्ड व्हिजिटमध्ये पवनानगर धरण, लोहगड आणि कार्ला लेणी या महत्त्वपूर्ण स्थळांना विद्यार्थ्यांनी भेट दिली.

पवनानगर धरणाला भेट देताना विद्यार्थ्यांनी जलस्रोत, धरणनिर्मिती, जलव्यवस्थापन, शेती आणि स्थानिक अर्थव्यवस्था यांचा परस्परसंबंध समजून घेतला. पाणी हा केवळ नैसर्गिक संसाधनाचा घटक नसून ग्रामीण जीवन, शेती, रोजगार आणि स्थानिक विकासाचा महत्त्वाचा आधार आहे, याची जाणीव विद्यार्थ्यांना झाली.

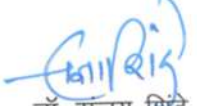
यानंतर लोहगड येथे विद्यार्थ्यांनी किल्ल्याचा भौगोलिक आणि ऐतिहासिक संदर्भ जाणून घेतला. सह्याद्रीच्या डोंगररांगा, किल्ल्याची भौगोलिक रचना, संरक्षणाच्या दृष्टीने त्याचे स्थान तसेच मराठ्यांच्या इतिहासातील त्याचे महत्त्व यांचा प्रत्यक्ष अनुभव विद्यार्थ्यांनी घेतला. इतिहास हा केवळ पुस्तकातील घटनाक्रम नसून तो विशिष्ट भौगोलिक परिसराशी आणि तत्कालीन सामाजिक-राजकीय परिस्थितीशी जोडलेला असतो, हे या भेटीतून स्पष्ट झाले.

कार्ला लेणी येथे विद्यार्थ्यांनी प्राचीन स्थापत्यकला, बौद्ध संस्कृती, शिल्पकला आणि तत्कालीन सामाजिक जीवनाचा अभ्यास केला. लेण्यांची रचना, त्यातील कलात्मक वैशिष्ट्ये आणि प्राचीन समाजजीवनाचे प्रतिबिंब यांचे निरीक्षण करताना विद्यार्थ्यांना मराठी वाङ्मय, इतिहास, संस्कृती आणि पर्यटन यांच्यातील परस्परसंबंधही समजून घेता आला.

या संपूर्ण फिल्ड व्हिजिटमध्ये विद्यार्थ्यांनी स्थळांचे केवळ पर्यटनाच्या दृष्टीने अवलोकन न करता त्यामागील भौगोलिक, ऐतिहासिक, सामाजिक, सांस्कृतिक आणि आर्थिक संदर्भ समजून घेण्याचा प्रयत्न केला. प्रत्यक्ष निरीक्षण, चर्चा, प्रश्नोत्तर आणि अनुभव यांच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानाला व्यापक आणि बहुआयामी स्वरूप प्राप्त झाले.

या शैक्षणिक उपक्रमाचे आयोजन व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. संजय शिंदे, प्रा. मच्छिंद्र मुळूक, डॉ. भूषण वायकर, प्रा. वैभव कोपडे यांनी केले. विभागीय समन्वयातून आयोजित करण्यात आलेल्या या फिल्ड व्हिजिटमुळे विद्यार्थ्यांना वर्गखोलीच्या पलीकडे जाऊन 'पाहणे, निरीक्षण करणे, समजून घेणे आणि अनुभवातून शिकणे' या अध्ययनपद्धतीचा प्रत्यक्ष अनुभव मिळाला.

विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण शैक्षणिक विकासासाठी अशा क्षेत्रभेटी अत्यंत उपयुक्त ठरतात. अभ्यासक्रमातील विषयांना वास्तव जीवनाशी जोडणाऱ्या या उपक्रमामुळे विद्यार्थ्यांच्या निरीक्षणशक्तीला, जिज्ञासेला आणि चिकित्सक दृष्टिकोनाला चालना मिळाली. त्यामुळे ही फिल्ड व्हिजिट विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक प्रवासातील एक संस्मरणीय आणि ज्ञानवर्धक अनुभव ठरली.

डॉ. संजय शिंदे
मराठी विभाग प्रमुख
हुतात्मा राजगुरु महाविद्यालय
राजगुरुनगर, ता. खेड, जि. पुणे.

डॉ. शिरीष पिंगळे
प्राचार्य
हुतात्मा राजगुरु महाविद्यालय
राजगुरुनगर, ता. खेड, जि. पुणे.

लोहगड सहभागी विद्यार्थी

कार्ला लेणी